

Kommentar til St.meld. nr. 44 (1975-76) "Tiltak mot forurensninger"

Av Helge Fredriksen

Helge Fredriksen er siv.ing. fra NTH, kjemiteknikk 1962. Avdelingssjef i Industriforbundets Servicekontor, avdeling for ressurser, miljø og teknologi.

Innlegg på møte i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene 29. mars 1976.

Den fremlagte Stortingsmelding gir den første anledning til en mer samlet og prinsipiell vurdering av målsetting og prinsipper for forurensningsarbeidet i Norge. Industriforbundet finner det verdifullt at regjeringen gjennom meldingen har skapt et grunnlag for en bred drøftelse av arbeidet med forurensningsspørsmålene på lengre sikt. Et viktig utgangspunkt for disse diskusjonene er at det må kunne slås fast at forurensningssituasjonen i Norge ligger på et nivå som ikke har medført alvorlige skader eller helsemessige effekter.

Prinsippet om at forurenseren skal betale vil bli lagt til grunn for arbeidet og gitt en stadig videre anvendelse. Det er viktig å ha klart for seg at det ikke er forurenseren i seg selv som betaler, men at regningen vil den enkelte av oss via priser på

varer og tjenester være med å betale. For norsk industri, hvor eksportindustrien spiller en vesentlig rolle og hvor verdensmarkedets priser ofte er avgjørende, vil miljøverntiltakene kunne representere en merkostnad av konkurransemessig betydning, hvis kravene blir strengere eller kommer på et tidligere tidspunkt enn det som blir gjort gjeldende overfor våre konkurrenter. Prinsippet om at forurenseren skal betale er gitt forskjellige tolkninger. Det medlemslandene i OECD har sluttet seg til som prinsipp, er at forurenseren skal dekke kostnadene forbundet med gjennomføringen av de nødvendige tiltak. Norske myndigheter ønsker en mer omfattende fortolkning av prinsippet som går ut på at foruten kostnadene til tiltak, skal også skader og ulemper som følger av de forurensninger som fortsatt måtte være igjen etter rensetiltakene, dekkes. Etter Industriforbundets mening vil det være meget uheldig om denne utvidede tolkning legges til grunn for miljøvernarbeidet i Norge før

det er blitt alminnelig akseptert av bl.a. de andre OECD-land.

Jeg vil nå trekke frem 3 punkter i meldingen som er av særlig interesse for meldingen.

1. Tempoplan og finansiering av tiltak for reduksjon av utslipp fra eldre industri.

Meldingen baserer seg på de kostnadstallene som kom frem ved Industriforbundets undersøkelse høsten 1975, dvs. 4,3 milliarder kroner, ekskl. investeringsavgift, for perioden 1974—84. Dette er mer enn en fordobling sammenholdt med tidligere anslag (kfr. f.eks. St.meld. nr. 67 (1974—75). Eventuelle kostnader (renseanlegg, merkostnad for lavsvovelig olje) ved tiltak for landsomfattende reduksjon av SO₂-utslipp er ikke medtatt. Til tross for de sterkt økte kostnader tas det sikte på å gjennomføre planene om sanering av utslippene fra eldre industri som planlagt innen 1984. For kommunale avløp er den tilsvarende tidsramme i begynnelsen av 1990-årene. En vesentlig del av industriens investeringer vil foregå i perioden 1976—78. Gjennomføringen av forslagene vil legge tunge byrder på norsk industri. Jeg vil bare nevne at for enkelte bransjer vil investeringene, fordelt over en 10-årsperiode, utgjøre 20—30 % av bransjens årlige totalinvesteringer. Tiltakene vil måtte gjennomføres i løpet av en vesentlig kortere periode enn 10 år.

Industriforbundet har tidligere gitt uttrykk for at man bør søke å holde tempoplanen som planlagt, dvs. at

det alt vesentlige av den eldre industri skal ha gjennomført nødvendige tiltak innen 1984. En forutsetning er at tilstrekkelig finansielle muligheter foreligger, og vi mener også det kan bli behov for en jevnere fordeling av investeringene over hele 10-årsperioden enn det det legges opp til i meldingen.

Statsråden nevnte de finansieringsordninger som vil bli benyttet, og jeg er enig i at vi nå etterhvert har fått et variert opplegg av finansielle virkemidler som danner et godt utgangspunkt for gjennomføringen av tiltakene.

Hvis tempoplanen skal gjennomføres som planlagt, må det imidlertid være en forutsetning at de finansielle virkemidler som er etablert, blir opprettholdt for hele perioden frem til 1984. Det vil være meget uheldig, og også virke urettferdig, om ordningene med forhøyet låneandel og fritak for investeringsavgift skal begrenses til årene 1976—77. Planene er bl.a. basert på ønsket om å få til en fornuftig fordeling av innsatsen over hele 10-årsperioden. Tidsfristene er satt bl.a. ut fra resipientvurderinger og omfanget av forurensningene fra den enkelte kilde. Det vil derfor virke som en urimelig forskjellsbehandling hvis spesielle økonomiske virkemidler skal bli gjort gjeldende for bare en kort periode av gjennomføringsfasen.

Det er også uheldig at det ikke er etablert tilsvarende økonomiske virkemidler for arbeidsmiljøinvesteringer. En rekke bedrifter og bransjer må søke å løse disse spørsmål parallelt. Tiden bør derfor nå være inne for etablering av tilsvarende

finansieringsordninger også for arbeidsmiljøinvesteringer, og derved legge forholdene til rette for at bedriftene kan forberede seg til gjennomføringen av den nye arbeidsmiljøloven.

Selvom en tar sikte på å få gjennomført programmet i løpet av en 10-års periode, bør det være en viss fleksibilitet. Lengre frister bør kunne komme på tale i tilfeller hvor ny renseteknologi til lavere omkostninger synes lovende, eller hvor tiltakene blir mer ressurskrevende enn ventet, og hvor det vil kunne medføre alvorlige konkurranseforvridninger. Det kan også være fare for at de store investeringer kan fortrekke viktige produktive tiltak i bedriftene, som på lengre sikt tar sikte på å bedre konkurranseevnen og sikre arbeidsplassene. Også i slike tilfeller bør man kunne forlenge gjennomføringsfristene for miljøverntiltakene.

2. Begrensning av utslipp av SO₂.

Det foreslås at det stilles krav om maks. 1 % S i fyringsolje for fylkene Oslo, Østfold, Akershus, Buskerud, Telemark, Vestfold, Aust-Agder, Vest-Agder og Rogaland fra 1. januar 1977 for ny virksomhet og fra 1. juli 1978 for eksisterende virksomhet.

Når det gjelder SO₂-innhold i luften, er det foreslått at man skal ta sikte på å møte WHO's standard i løpet av noen tid. Av de måleresultater som er gjengitt i meldingen, fremgår det at de fleste steder hvor man har målinger allerede oppfyller

de strenge krav som WHO's målsetting innebærer. Det er rimelig å anta at en ved tiltak av lokal karakter vil kunne møte disse krav for praktisk talt hele landet.

Forslaget om overgang til lavsvovelig olje begrunnes med den økende forsurening av vassdrag i stadig større områder av landet. Dels vil man bruke strenge norske krav som argument for å påvirke Storbritannia og de store industriland i Mellom-Europa til å gjennomføre tilsvarende tiltak, dels ønsker man å redusere virkningen av de norske utslipp på forsureningen i Norge. Med bakgrunn i bl.a. det EF-forslag som nylig er lagt fram, vil det neppe bli tale om overgang til lavsvovelig olje i større omfang i Europa før et godt stykke ut i 1980-årene. Meldingen indikerer også en tro på at reduserte utslipp fra norske kilder vil medføre større effekt på forsureningssituasjonen enn det er grunn til å tro vil bli i resultatet. Det er tvilsomt om det er riktig å sammenligne den lokale, totale SO₂-emisjon med det målte nedfall og dermed slutte seg til hvilken andel det lokale utslipp utgjør.

De konstaterte skadevirkninger synes hovedsakelig å være knyttet til sur nedbør som kommer i et relativt lite antall perioder, og man må derfor anta at andelen fra lokal emisjon er mindre enn de 30—40 % og 10 % som meldingen regner med henholdsvis for det sentrale Østlandet og Sørlandet. I og med at den lokale emisjon antagelig spiller en mindre rolle enn antatt, synes det klart at man må gå løs på de periodiske topper i den sure nedbør.

Kostnadene for industrien i den del av landet som blir berørt av restriksjonene i første omgang, beløper seg til 60—80 mill. kr. pr. år. Treforedlingsindustrien vil bli hårdest rammet av de foreslåtte tiltak, som kommer på toppen av de krav til utslippsbegrensninger som forøvrig blir stilt til denne industri. Det er grunn til å anta at ca. 50 % av det oljeforbruk som blir berørt av restriksjonene, brukes i denne bransjen.

Etter Industriforbundets mening bør tidspunktet for gjennomføring av de foreslåtte restriksjoner forskyves i hvertfall med 2—3 år. Vi vil fremdeles ligge i fremste rekke når det gjelder tiltak for reduksjon av SO₂-utslipp. Hvis myndighetene likevel finner at det er politisk behov for å «feie for egen dør» og i den grad ligge foran andre land i Europa på dette området, er det ikke rimelig at norsk industri skal bære kostnadene alene. Myndighetene bør bidra til å dempe de økonomiske virkninger for industrien — avskaffelse av mineraloljeavgiften og prissettingen av Statens Nordsjøolje er stikkord i denne sammenheng.

3. Utslippsavgifter.

Et nytt økonomisk virkemiddel som drøftes i meldingen er bruk av utslippsavgifter. Det heter at man her står overfor et meget vanskelig spørsmål, og at Regjeringen vil nedsette et bredt sammensatt utvalg for å utrede bruken av utslippsavgifter generelt. Det uttales imidlertid også at det tas sikte på etter hvert å innføre avgifter på forurensende ut-

slipp og produkter. På bakgrunn av den uenighet som hersker om hvorvidt avgifter er et egnet virkemiddel, og den skepsis som er kommet til uttrykk bl.a. i offentlige utredninger i Sverige og Danmark, mener Industriforbundet at man ikke må binde seg til å bruke utslippsavgifter på det nåværende tidspunkt, men avvente resultatet av utredningen.

Både avgiftenes størrelse, virkninger, administrasjon av ordningen med kontroll osv. reiser meget kompliserte spørsmål. Avgift på restutslipp vil ideelt sett være et kontinuerlig virkende press, en stadig oppmuntring til å redusere utslippene. Regulering med grenser kan føre til at man nøyer seg med å oppfylle betingelsene, og ikke søker å redusere utslippene ytterligere. Et hovedspørsmål er imidlertid om avgiftene skal gjenspeile de virkelige miljøkostnader, eller om de skal være praktisk anvendelige, dvs. trinnvise med så få trinn som mulig. Et par eksempler kan trekkes fram for å vise hvor vanskelig det vil være å lage et anvendelig system. Fluorioner opptil en konsentrasjon på 1 ppm i vann som brukes til drikkevann har som bekjent en positiv virkning. Virksomheter som slipper ut fluor så denne grensen holdes, bør derfor belønnes med «negativ»-avgift. I det tredimensjonale luftrom vil skader og ulemper av utslipp være avhengig av lokale forhold, vær, vind og nedbør. Utslipp av SO₂ er nevnt som et eksempel hvor avgift kan benyttes. Noe SO₂ er imidlertid nødvendig (kfr. f.eks. tilsats av svovel til gjødsel), igjen et eksempel hvor «negativ» avgift kommer på tale.

Skade på helse er i henhold til WHO i høy grad betinget av et samvirke av SO₂ og svevestøv. En rettferdig behandling av slike synergistiske effekter vil være vanskelig å tilpasse i et avgiftssystem.

Når dette er sagt, tror jeg det er riktig at spørsmål blir utredet også

i Norge. Det ville være en fordel om man kunne finne fram til mer generelle virkemidler enn de som benyttes i dag. En utredning av hvilke muligheter et avgiftssystem vil innebære på lengre sikt, vil derfor være nyttig.